BROTTSOFFERMYNDIGHETEN
Rotel 7

YTTRANDE
2005-09-09

Dnr 05548/2005
AB 2

16

REGERINGSKANSLIET
JUSTITIEDEPARTEMENTET
Registratorn
Ink 2005 -09- 12
Dnr Ju2005/5191/L2
+2 kop.

Justitiedepartementet
Enheten för familjerätt o allmän förmögenhetsrätt
103 33 STOCKHOLM

Ju2005/5191/L2 Betänkandet Vårdnad, boende, umgänge - Barnets bästa föräldrars ansvar (SOU 2005:43).

Det remitterade betänkandet innehåller många väl övervägda och angelägna reformförslag. Det präglas av ett synsätt som skapar en bra grogrund för att barn som far illa ges bättre förutsättningar än hittills att få sina rättigheter, behov och intressen tillgodosedda. Brottsoffermyndigheten ser därför i stort sett positivt på de framlagda förslagen. På några punkter vill myndigheten dock framföra avvikande synpunkter:

4.2.3. Familjevåld och kap 7 Risken för att barnet far illa

Barn är utsatta i olika sammanhang, ibland som offer för fysiska och sexuella övergrepp, ibland för att bevittna våld mot någon närstående, oftast barnets egen mamma. Barnmisshandelskommittén redovisade i sitt betänkande uppgifter om att ungefär tio procent av alla barn någon gång upplevt våld i hemmet och att ungefär fem procent upplever det ofta (SOU 2001:72 s. 26).

Av utredningens redovisning framgår att våld och övergrepp i hemmet alltid innebär en allvarlig risk för barnets fysiska och psykiska hälsa. Detta gäller även om våldet har riktat sig mot ett syskon eller mot den andre föräldern. Enligt tillgänglig forskning och Brottsoffermyndighetens erfarenheter är det dessutom så att barnets reaktioner ofta är ännu allvarligare när barn bevittnat våld än om barnet själv varit utsatt för det direkta övergreppet. Barnet känner ofta skuld för våldet och för att inte kunna ingripa till skydd för den som är direkt utsatt för våld. Barnet kan också uppleva stark oro för att självt bli direkt utsatt för likartade övergrepp. Många barn upplever en existentiell kris i ångest för att pappa ska döda mamma och för att därmed bli helt övergivet av båda sina föräldrar. Det kan i detta sammanhang inte nog understrykas att det inte har någon betydelse för barnet om det rör sig om lindrigare fall av våld eller hot. För barnet framstår allt våld och hot av närstående i hemmet som allvarligt, något som inte alltid framgår av betänkandet.

Mot denna bakgrund kan det tyckas självklart att gemensam vårdnad mot den ene förälderns vilja i princip måste vara utesluten om det förekommit våld eller hot inom familjen. Det kan ifrågasättas om den ändring som föreslås i 6 kap 2 a § andra st är tillräckligt tydlig i detta avseende.

BROTTSOFFERMYNDIGHETEN
Box 470
901 09 UMEÅ
Besöksadress
Storgatan 49
Tel växel
090 - 70 82 00
Telefax
090-17 83 53
E-postadress: registrator@brottsoffermyndigheten.se

Av den genomgång av tingsrättsdomar som utredningen företagit förefaller det som om en regel med innehåll att barnets bästa är att få kontakt med båda sina föräldrar har fått tolkningsföreträde i domstolarna och att man inte i tillräcklig utsträckning har tagit hänsyn till barnets vilja eller förälderns kränkande beteende i familjer där våld har förekommit. De diskussioner med bl.a. domare som kommittén har redovisat ger vid handen att det i princip krävs en fällande dom för att påståenden om våld och övergrepp skall beaktas. Det är därför av största vikt att bestämmelsen formuleras så att det inte råder någon som helst tvekan om att avsikten med den nya lydelsen av 6 kap 2 a § föräldrabalken är det som uttrycks i förslagsrutan under betänkandets underkapitel 4.2.3. på s. 116. Formuleringen av lagändringen bör därför övervägas ytterligare.

För att det skall vara möjligt att beakta barnets bästa fullt ut i risksituationer är det enligt Brottsoffermyndighetens mening nödvändigt att fastställa vilka kriterier riskbedömningen skall grundas på, såväl objektiva som subjektiva. En god ledning i detta sammanhang är den nyzeeländska *The Guardian Act* från 1968, § 16 B. Däri regleras hur domstolen skall hantera påståenden om våld i tvister om vårdnad och umgänge. Här ställs hårda krav på den våldsamme föräldern och lagstiftaren presumerar att en våldsam förälder är en olämplig vårdnadshavare och olämplig för umgänge om inte motsatsen kan bevisas. I bedömningen av om barnets säkerhet är garanterad när den våldsbenägne parten utövar vårdnad eller har umgänge med barnet skall rätten bland annat beakta vilket slags våld det rör sig om, allvaret i det våld som använts, hur länge sedan det är som våldet förekom, risken för fortsatt förekomst av våld, fysisk och psykisk skada som barnet lidit genom våld, o.s.v.

4.4.3 Några frågor som vårdnadshavarna måste besluta gemensamt om

Det är otillfredsställande att utredningen inte kunnat nå fram till ett förslag för att lösa frågan om hur barn skall kunna få tillgång till hälso- och sjukvård och andra stödinsatser när en vårdnadshavare motsätter sig detta. Det är angeläget att frågan får en snabb lösning. Allt tyder på att många utsatta barn far ytterligare illa därför att de förvägras erforderlig vård.

11.9 Domares kompetens

Det är välkommet att frågan om de slutliga beslutsfattarnas utbildning och kompetens i frågor som rör barn, framför allt utsatta barn uppmärksammas. Om förslaget om prövningstillstånd i hovrätten även i vårdnadsmål genomförs är det än mera angeläget att den första och i många fall enda instansens avgöranden har sin bakgrund i en gedigen kompetens. Hos Brottsoffermyndigheten finns samlat omfattande kunskap och kompetens i sådana frågor och myndigheten har redan involverats i planering och genomförande av kompetensutveckling av domare. Samarbetet bör fortsätta.

Beslutande i ärendet har varit generaldirektören Margareta Bergström. Föredragande har varit brottsskadehandläggaren Anna Sundén.

Margareta Bergström

BROTTSOFFERMYNDIGHETEN
Box 470
901 09 UMEÅ
Besöksadress
Storgatan 49
Tel växel
090-70 82 00
Telefax
090-17 83 53
E-postadress: registrator@brottsoffermyndigheten.se